

Novēl veselīgi putroties

Balvu sākumskolā. "Lai veicas olu kaujās un vairāk ēdiet putras!" novēl meistare Vija Kuļša. Viņas vadībā bērni pārliecinājās, ka zemnieku saimniecībā "Kotiņi" ražotie graudi, taustoties ar rociņām, ne tikai nomierina, bet ir arī dzīvs produkts.

Edgars Gabranovs

Pagājušajā nedēļas nogalē visā Latvijā, tostarp Balvu novadā, pasākumā "Satiec savu meistaru", ikvienam interesentam bija iespēja iepazīt un apgūt dažādas prasmes, kas nereti saglabātas un pārmantotas no paaudzes paaudzē. Jāsecina, ka jautras, turklāt garšīgas un veselīgas nodarbības aizvadīja Balvu sākumskolas audzēkņi meistarē Vijas Kuļšas vadībā, apgūstot pārļu grūbu putras vārīšanas iemaņas.

Balvu sākumskolas vizuālās mākslas skolotāja Iveta Gabrāne, kura koordinē Latvijas Nacionālā kultūras centra organizēto pasākumu "Satiec savu meistaru" mūspusē, priecājas, ka katru gadu aktivitātēs iesaistās arvien vairāk skolu: "Ja sākotnēji tā bija Baltinavas vidusskola, tad vēlāk pievienojās arī Tilža. Šodien Balvu sākumskolā bērni apgūst putras vārīšanas prasmes, bet Balvu Mākslas skolā darbojas filcēšanas un svilpavnieku darbnīcas. Tāpat Balvu sākumskolā, Balvu Mūzikas skolā un Baltinavas vidusskolā bērni iepazīs tradicionālo muzicēšanu, kā arī neizpaliks citi pasākumi." I.Gabrāne nešaubās, ka šādās aktivitātēs ir jāiesaista iespējami daudz skolu: "Kāpēc? Par meistaru vienā dienā nekļūst. Skolēniem ir unikāla iespēja uzdot viņiem interesējošus jautājumus." Taujāta, kādu prasmī vēlētos apgūt, Iveta atjokoja, ka lidošanu, lai ātrāk nokļūtu no vienas vietas otrā. Nopietni

runājot, I.Gabrāne pat aizdomājās, – ko viņa neprot? "Protams, ir lietas, kuras neprotu darīt, piemēram, celtniecībā," viņa piebilda. Spriežot par Lieldienām, pedagoģe viennozīmīgi atzīst, ka svētku galdā jābūt olām, maizei, sālīm un sviestam. Skolotāja neslēpj, ka viņas olu kauju rezultāti ik gadu pasliktinās, jo bērni izaug un konkurence paliek arvien spēcīgāka. "Nepalieciet mājās un iesaistieties visos procesos. Esiet veseli!" novēl Iveta Gabrāne.

Pārļu grūbu putras vārīšanas meistare Vija Kuļša, lūgta atklāt, kā jūtas, strādājot kopā ar bērniem, atzina, ka neizpalicis satraukums: "Pēdējo reizi klases priekšā stāvēju pirms 20 gadiem. Gribas visu pastāstīt vienkāršāk, lai bērni ne tikai saprot, par ko ir stāsts, bet ir arī ieinteresēti apgūtās prasmes vēlāk izmantot. Priecē, ka lielākajai daļai bija patiesa interese." Spriežot, kāds ir labas un gardas putras noslēpums, V.Kuļša smaidot pavēstīja, ka noteikti jāizvēlas zemnieku saimniecības "Kotiņi" produkcija: "Izvēlieties pārļu grūbiņas vai, piemēram, mūsu jauno produktu – speltas grūbas (zeltu, sudrabu vai bronzu). Kas ir slinkā putra? Ieberiet katlā vajadzīgo daudzumu putrainu, sirdsmieram apmaisiet un ļaujiet putrai uz lēnas uguniņas briest. Nestāviet un nemaisiet, tāpēc jau tā ir slinkā putra. Pēc tam pievienojiet klāt sviestiņu, kā jau visām putrām. Ne velti krievu valodā ir teiciens: "Maslom kašu ņezportitj" (ar sviestu putru nesabojāt – no aut.)." Meistare nešaubās, ka Lieldienām pietāv jebkura veida putra, un novēl veselīgi putroties.

Īsziņas

Trešā vieta Pasaules čempionātā

30.martā zemkopības ministrs Didzis Šmits sveica Latvijas Zemledeus maksšķerēšanas sporta komandu, kas Pasaules zemledeus maksšķerēšanas čempionātā Igaunijā izcīnīja 3.vietu. Lepojamies, ka mūsu valsts komandā startēja arī balvenietis Arturs Baltais.

Izsludināts vasaras nometņu konkurss

23.martā Balvu novada domes sēdē deputāti apstiprināja Balvu novada bērnu un jauniešu vasaras nometņu projektu konkursa nolikumu jaunā redakcijā. Līdz ar to tiek izsludināta pieteikšanās Balvu novada bērnu un jauniešu vasaras nometņu projektu kon-

kursam. Pieteikumu iespējams iesniegt līdz 30.aprīlim.

Darba laiks Lieldienās

Pirms Lieldienām Balvu novada administrācija, pilsētas un pagastu pārvaldes strādās no plkst. 8.30 līdz 12.30 (saīsinātā darba diena). Balvu Sporta skolas peldbaseins 7. un 10.aprīli būs SLĒGTS, bet 8.aprīli strādās no plkst. 09.00 līdz 22.00, bet 9.aprīli no plkst. 14.00 līdz 22.00.

Nākamie laikraksta "Vadugums" numuri iznāks 6. un 14.aprīlī.

Nākamajā
Vadugumā

- "Jēzus nešķiro nevienu no mums..."
Saruna ar mācītāju un cietuma kapelānu
- Gaisma, mīlestība un saule
Saruna ar dzejnieci

Vārds žurnālistam

Ingrīda Zinkovska

Ik pa laikam, ieraugot internetā kādu acīm tīkamu ēdiena recepti, jādūmā arī par vēderu. Uzskricelēju recepti uz papīra lapiņas vai nofotografēju telefonā, taču tās pazūd citu lapiņu un bilžu jūklī līdz ar vēlēšanos izmēģināt ēdienu gatavot. Jo ātrāk un ērtāk ir nopirkt veikalā! Tādēļ apbrīnoju sievietes, kuras ne tikai ikdienā vāra, cep un šmorē, bet arī konservē ziemai, piepildot pagrabu plauktus ar kārdinoša izskata burciņām, kurās gozējas marinēti gurķiši, tomātiņi vai baravičiņas.

Pēdējo divu nedēļu laikā esmu piedalījies divos ar ēdienu saistītos pasākumos – pagasta vietējo saimnieču konservējumu izstādē–degustācijā un kartupeļu desu taisīšanas meistardarbnīcā. Un atkal apbrīnoju saimnieču varēšanu. Kaut arī reizēm sievas pasūdzas, ka beigu galā tos konservus nemaz nevar apēst. Bet, ko padarīsi, ja raža ienākusies un rokas pašas prasās darboties.

Toties droši varu apgalvot, ka mammas vai vecmammas gatavotais ēdiens paliks kā gaiša piemiņa par pašu tā gatavotāju. Tukšajos sociālisma laikos Lieldienās krāsojām ne tikai olas, mājās tika vārīta aukstā gaļa, ceptas kotletes, plāceņi un cepumi, tādi ar rievotām virsīnām, ko izspieda caur gaļasmašīnu ar tai pierīktu formiņu. Vēl tagad atmiņās redzu to gatavotājas. Šo ēdienu garša stāv mutē. Tā ir bērības garša, – ne ar ko neaizvietoājama un nesalīdzinājama. Lai jums saulainas, raibas un garšīgas Lieldienas kopā ar mīļajiem!

Latvijā

Izsludina ārkārtējo situāciju mizgraužu dēļ.

No 1.aprīļa līdz 30. jūnijam Zemkopības ministrija izsludinājusi ārkārtējo situāciju 32 novadu 230 pagastos egļu astoņzobu mizgraužu bojājumu ierobežošanai un mizgraužu aktivitātes samazināšanai, tostarp feromonu slazdu izvietošanai. Šajā laika posmā noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi un aizsardzības pasākumi vērtīgajās egļu mežaudzēs sadarbībā ar Latvijas Valsts meža dienestu un Latvijas Valsts Mežzinātnes institūta "Silava" ekspertiem un citiem iesaistītajiem. Mizgraužu bojāto egļu audžu platība 2022.gadā palielinājusies vairākas reizes, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Pēdējo gadu klimatiskie apstākļi radījuši labvēlīgus nosacījumus egļu mizgrauža savairošanās uzliesmojumam. Tas ir meža bīstamākais kaitēklis ne tikai Latvijā, bet arī Eiropas mērogā. Tas nodara vairāk posta nekā visi kaitēkļi kopā.

Valsts augstākajām amatpersonām algas vēl augs. Atbilstoši Saeimas lēmumam par vidējā termiņa budžetu, politiķiem un valsts augstākajām amatpersonām nākamgad algas augs vēl par 239–470 eiro. Atbilstoši minētajiem aprēķiniem, Valsts prezidentam, Ministru prezidentam, Saeimas priekšsēdētājam un Augstākās tiesas priekšsēdētājam alga no šogad noteiktajiem 7962 eiro nākamgad palielināsies līdz 8440 eiro. Ģenerālprokurora alga no 7621 eiro palielināsies līdz 8078 eiro, ministru alga – no 7052 eiro līdz 7475 eiro, bet Saeimas deputātu alga pieaugs no 3981 šogad līdz 4320 eiro nākamajā gadā. Ziņojums par atalgojuma reformas izvērtējuma rezultātiem valdībai Saeimā jāiesniedz līdz šī gada 15.aprīlim.

Pļaviņu hidroelektrostacijas (HES) aizvaru atvēršana pulcē daudz interesentu. Reto notikumu klātienē bija ieradušies apskatīt vairāk nekā simt cilvēku, tanī skaitā ģimenes ar bērniem. Interesenti galvenokārt pulcējās Daugavas labajā krastā, lai jūsmotu par lielā ūdens daudzuma gāšanās caur aizvāriem un iemūžinātu to fotoattēlos. Ūdens plūda pa diviem aizvāriem. Aizvāri tiek pacelti tādēļ, ka pietece pārsniedz hidroagregātu caurplūdes iespējas un ūdens, ko nevar izmantot elektroenerģijas ražošanai, tiek pārvadīts pār pārgāzni, lai novērstu hidromezgla pārplūšanas riskus. Cik ilgi aizvāri būs atvērti, atkarīgs no ūdens pieteces upē, ko savukārt nosaka ūdens apjoms, kas atrodas upē ārpus Latvijas teritorijas.

(Ziņas no www.tvnet.lv, www.apollo.lv)

Satiec savu meistarību

Baltinavā taisa buļbu desas

Meistardarbnīcas komanda. Buļbu desu taisīšanā Baltinavā piedalījās ne tikai muzeja darbinieces, vietējās saimnieces no Baltinavas un Briežuciema un skolēni, bet arī divas sievas – Līga un Inga – no Salnavas un Viļāniem. Foto vidū – meistarklases vadītāja Anita Sarkane no Gulbenes.

Ingrīda Zinkovska

1.aprīli (bez jokiem) Baltinavā notika kartupeļu desu gatavošanas meistardarbnīca, ko organizēja Baltinavas muzejs un vadīja ANITA SARKANE no Gulbenes.

Baltinavas muzejs jau kopš pirmsākumiem aktīvi piedalījies šajā pasākumā. "Sākām ar priekšautiem, vācām Baltinavas pagasta priekšautus – gan godu, gan darbu, pētījām tos. Savākti bija pat "Ontana i Annes" lugu priekšauti. Nākamajā gadā pētījām Baltinavas dvieļus. Savācām vairāk nekā 90 dvieļu, interesanti, ka neviens dvieļa raksts neatkārtojās. Kad muzeju apmeklēja jaunā paaudze, mēs viņiem stāstījām, cik dvieļi ir dažādi. Ir goda dvieļi, ko istabā izkāra goda vietā. Ir pirts dvieļi un bērnu dvieļi, ko izmantoja viss ciems, bet, kad audēja nomira, tad nelaiķi apglabāja ar visiem viņas austajiem dvieļiem. Esam pētījuši tautastērpu, auduši celu jostas. To visu iesāka aušanas pulciņa vadītāja un skolotāja Iveta Gabrāne un *parāva* līdzī muzeju," uzrunājot dalībniekus, atklāja muzeja vadītāja Antra Keiša. Vadīt kartupeļu desu gatavošanas meistardarbnīcu muzejs bija aicinājis gulbenieti Anitu Sarkani, jo mūsupusē tādas desas gatavo maz vai nemaz, kā atzina vairākas vēlāk uzrunātās pasākuma dalībnieces. Arī A.Sarkane to iemācījies gatavot no vīra tantes, kad apprecējusies. Savukārt tante, kura bija dzīvojusi Rēzeknē, kartupeļu desu gatavošanas māku pārņēmusi no kaimiņienes. Agrāk šo ēdienu gatavoja diezgan bieži, it sevišķi pēc cūku bērēm, tāpat kā asinsdesas, jo agrāk cūku zarnas veikalā nevarēja nopirkt. Tagad tīrītas cūku zarnas nopērkamas vakuumpakojumā, ražotas gan Latvijā, gan Igaunijā. Atšķiras vienīgi zarnu garums. Gadiem ejot, buļbu desu meistare painteresējusies par šo ēdienu vairāk un secinājusi, ka kartupeļu desas īstenībā radušās Lietuvā, it sevišķi tās bijušas iecienītas Lietuvas pierobežā. Desām var pievienot klāt daudz ko citu, bet Anita pasākuma dalībniecēm rādīja, kā to ilgus gadus dara viņa. Protī, samaltiem vai sarīvētiem kartupeļiem, ko liek marlē un nospiež lieko šķidrumu, pievieno kubiņos sagrieztu svaigās cūkgājas cauraudzīti (garšas bagātināšanai var pievienot arī žāvētas cūkgājas cauraudzīti), apceptus sīpolus, sāli, piparus pēc garšas, dažas saspīestas ķiploka daiviņas, samaltas ķimenes un lauru lapas, nostājušos stērķeli. Masai pielej arī nedaudz piena, samīca. "Ja pielej pienu, masa paliek vijīga. Cepoties kartupeļi nepaliek salmiņos vai cieti, bet tā kā izsautējas," vienu no ēst gatavošanas knifiem atklāja meistare. Sagatavoto masu pilda zarnās, galus aizsien, cep aptuveni 40 minūtes, pasniedz karstas. Cepot desu sadursta ar irbulīti. Kad instrukcija bija uzklusīta, meistarklases dalībnieces naski ķērās pie darba, jo process ir darbietilpīgs – mizoja, grieza, cepa, pildīja.

Desu gatavošanas starplaiķā "Vaduguns" uzrunāja baltinavieti Ivetu Gabrāni. Viņa uzsvēra, ka katram pagastam ir iespēja apzināt savus meistaros, un meistarību patiesībā ir ļoti daudz – kurš ada, kurš tamborē, kurš muzicē, kurš ēst gatavo –, tikai viņi ir klusi un kautrīgi. Par meistarību uzskata to cilvēku, kura prasmes izvērtē sabiedrība. Un savas prasmes nenoslēpsi! Cilvēki zina, pie kura amatnieka vērts iet pasūtīt soliņu, bet pie kura labāk ne. Taču mēs nezinām, kas notiek Gulbenes vai Ludzas pusē, tādēļ ik pavasari iedzīvotāji tiek aicināti

Pilda ar kartupeļu masu. Anita Sarkane pilda zarnas ar sagatavoto kartupeļu masu, izmantojot vectēva darināto tekterīti.

Siekalas saskrien mutē! Redzot kartupeļu desas izceptas, kas ieguvušas zeltaini brūnu nokrāsu, siekalas saskrien mutē. Saimniece tās piedāvāja baudīt ar ērkšķoģu čatniju, bet var arī ar krējumu, kečupu vai majonēzi. Gaumes lieta!

apmeklēt meistarību darbnīcā jebkurā Latvijas novadā. "Akcijā iesaistu skolas, jo tā ir laba izdevība paaicināt meistarību uz skolu, kur bērni var darboties ar viņu kopā un pajautāt to, kas interesē. Priecājos, ka šogad Balvu novadā notiek 13 akcijas aktivitātes un 9 no tām – skolās. Darbnīcās bērni satiekas ar meistariem, gados vecākiem cilvēkiem, ko viņi ikdienā diez vai izdarītu. Viņiem ir iespēja uzzināt kādu meistarību amata knifu, ko nez vai izdotos atklāt kādā lielā pasākumā, vai uzzināt interneta video, jo meistars netop vienas dienas laikā," secināja Iveta. Viņa pastāstīja par vairākiem akcijas pasākumiem novada skolās, kā arī to, ka baltinaviešiem izveidojusies draudzība ar tautas tērpu centru "Senā klētis", kur akcijā piedalās arī adītājas no Balvu novada, šogad četras (divas no Baltinavas un divas no Tilžas). Sadarbībā ar tautas tērpu centru šogad 3. un 31.augustā notiks plaša adīšanas programmas tūre gan Baltinavā, gan Balvos.

Basketbols

Jaunie censoņi gūst divus panākumus

19.martā Gulbenes Sporta centra zālē notika Latvijas Jaunatnes basketbola līgas "Balciā Mini kausa" spēles "U-11" vecuma grupai. Mačos startēja arī Balvu Sporta skolas jaunie basketbolisti, kuri izcīnīja uzvaras pret "Alūksnes SS" (55:28) un "Smiltenes SS" (55:23).

Komandas treneris Arnis Voika stāsta, ka kopumā aizvadīti jau trīs spēļu sabraukumi un paredzēts vēl viens: "Jāpiebilst, ka turnīrā nebūs finālmaču, jo netiek likts akcents uz ciņu par konkrētām godalgotām vietām. Tāpat, ja spēles laikā kāda no komandām izvirzās ar vairāk nekā trīsdesmit punktu pārsvaru, turpmākajā mača gaitā rezultātu vairs neturpina skaitīt. Šāda pieredze aizgūta no Ziemeļvalstīm, un tas tiek darīts ar mērķi, lai bērni no spēles negūtu negatīvas emocijas

un psiholoģiskus pārdzīvojumus. Šajā vecuma posmā nereti ir arī tā, ka daļa bērnu basketbola spēli sākuši apgūt ātrāk, līdz ar to viņu prasmju līmenis ir augstāks, nekā citiem vienaudžiem. Piemēram, lielāka jauno basketbolistu konkurence ir lielajās sporta skolās, līdz ar to tur var izveidot arī konkurētspējīgākas komandas."

Komandas treneris piebilst, ka šobrīd ievērojama basketbola izaugsme vērojama Gulbenē, kas ir reģionālais centrs. Arī pagājušajā sezonā kaimiņi guva augstus sasniegumus, "U-15" vecuma grupā kļūstot par Latvijas čempioniem. "Protams, perspektīva ir arī jau minētā "U-11" vecuma grupa, kurā Balviem un Rugājiem ir apvienotā komanda. Nākotnē uz šiem jaunajiem basketbolistiem skatāties ar cerībām," pārdomās dalījās A.Voika.

Balvu Sporta skolas komanda. Pirmajā rindā (no kreisās puses): Elvis Laganovskis, Adrians Voika, Arnis Vucins, Raivo Koļcovs un Toms Krivišs. Otrajā rindā (no kreisās puses): Ričards Keišs, Reinis Sietnieks, Juris Briedis, Kārlis Žagars, Kārlis Rakstiņš un komandas treneris Arnis Voika.

Foto - no personīgā arhīva

Galda spēles skolēniem

Cīnās novusā un galda tenisā

Balvu Profesionālajā un vispārizglītojošajā vidusskolā (BPVV) aizvadīta Balvu novada skolu kausa izcīņa galda spēlēs – novusā un galda tenisā.

Katrā vecuma grupā un sporta veidā skolas savas komandas sastāvu varēja veidot no diviem zēniem un divām meitenēm. Kopvērtējumā katrā vecuma grupā tika vērtēts viens labākais rezultāts zēniem un viens labākais rezultāts meitenēm, kas arī noteica galējo vietu sadalījumu.

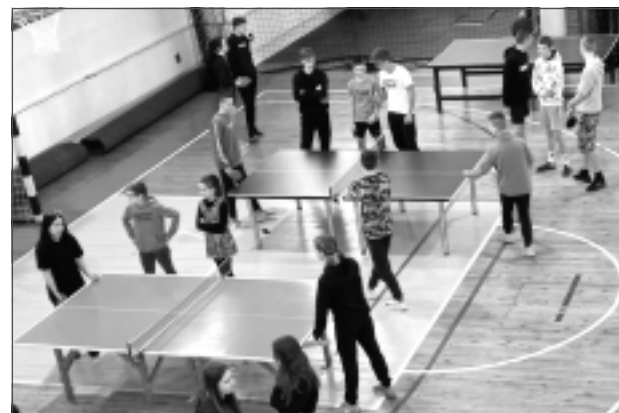
NOVUSS

Kopumā sacensībās piedalījās sešas mūspuses skolas – Baltinavas vidusskola, Balvu Valsts ģimnāzija, BPVV, Rekasas vidusskola, Bērzpils pamatskola un Stacijas pamatskola. Novusa turnīrā "C grupā" (līdz 7.klasei ieskaitot) 1.vietu izcīnīja Bērzpils pamatskola, 2.vietu – Baltinavas vidusskola,

bet 3.vietu ieguva Balvu Valsts ģimnāzija. "B grupā" (8. - 9.klase) triumfēja Balvu Valsts ģimnāzijas komanda, 2.vietu ieguva Baltinavas vidusskola, bet 3.vietā ierindojās skolēni no BPVV. Savukārt "A grupā" (10. - 12.klase) labākos rezultātus uzrādīja un 1.vietu izcīnīja Baltinavas vidusskola, 2.vietu – BPVV, bet 3.vietu – Balvu Valsts ģimnāzija.

GALDA TENISS

Savukārt galda tenisā izteikti lideri bija Balvu Valsts ģimnāzijas skolēni. "C grupā" 1.vietu ieguva Balvu Valsts ģimnāzija, 2.vietu – Baltinavas vidusskola, 3.vietu – BPVV. "B grupā" labākie bija Balvu Valsts ģimnāzijas skolēni, 2.vietā ierindojās BPVV komanda, bet bronzas medaļas vērtu 3.vietu izcīnīja Baltinavas vidusskola. Visbeidzot: "A grupā" 1.vietu – Balvu Valsts ģimnāzijai, 2.vietu – Rekasas vidusskolai, bet 3.vietu ieguva Baltinavas vidusskola.

Turnīrs rit pilnā sparā! "Ziemeļlatgales Sporta centra" vadītājs Arnis Voika stāsta, ka galda spēļu sacensības katru gadu gūst lielu atsaucību no skolām: "Zināmu iemeslu dēļ šogad sacensībās nepiedalījās dažas skolas, kuras noteikti gaidām šajā turnīrā jau nākamgad! Paldies visiem sacensību dalībniekiem!"

Foto - Jānis Rakstiņš

Volejbols

Demonstrē sīkstu raksturu

Valgundes sporta hallē aizvadīts Latvijas Senioru volejbola čempionāta otrais posms grupā "Vīrieši 50+".

Balvu novada komanda (attēlā) tikās ar "Ozolnieki Poliurs/Jelgavas novads" un Daugavpils pilsētas komandām. Lai arī abās spēlēs tika piedzīvoti zaudējumi ar rezultātu 0:2, tomēr ir gandarījums, ka komandas sastāvs ir saliedēts un mačos demonstrēja sīkstu raksturu. Jāpiebilst, ka 13.maijā Jēkabpilī notiks finālposms, kurā Balvu komanda ir apņēmības pilna cīnīties par katru bumbu volejbola laukumā.

Attēlā: pirmajā rindā no kreisās puses – Gundars Kočāns un Arnis Voika. Otrajā rindā no kreisās puses – Juris Ločmelis, Imants Elksnītis, Imants Kairiņš, Aigars Pušpurs un Jānis Stērnieks.

Foto - no personīgā arhīva

Īsumā

Mamanet turnīrs

Baltinavas sporta hallē aizvadīts Mamanet turnīrs, kurā labākās komandas tika noskaidrotas pēc spraigiem mačiem. 1.vietu izcīnīja "Balvu vilcenes" (attēlā), 2.vietu ieguva "Rūjienas Mamanets", bet 3.vietā ierindojās "Daugavpils Lilijas".

Mamanet ir komandu sporta veids, kas balstīts uz volejbola noteikumiem, bet ar nelielām izmaiņām un modifikācijām – bumbu drikst tikai ķert un mest.

Foto - Jānis Rakstiņš

Ieplāno!

Rugāju kauss basketbolā

7.aprīlī Rugāju Sporta centrā notiks "Rugāju kauss basketbolā vīriešiem 2023". Sākums pulksten 11.30, reģistrācija – no pulksten 11.

Lieldienu kauss volejbolā

8.aprīlī Bērzpils sporta angārā notiks "Bērzpils Lieldienu kauss volejbolā 2023" vīriešiem. Reģistrācija no pulksten 10.30, maču sākums – pulksten 11. Vairāk informācijas, zvanot uz tālruna numuru 26187668 (Jānis Rakstiņš).

Lappusi sagatavoja A.Ločmelis

Aktuāli

Pārrunā un precizē “Lubāna mitrāja” lieguma plānu

Balvu novada domes un pašvaldības pārstāvji 28.martā tikās ar SIA “Enviroprojekts” un Dabas aizsardzības pārvaldes speciālistiem, lai pārrunātu un precizētu dabas lieguma “Lubāna mitrājs” dabas aizsardzības plānu 2023.-2035.gadam pēc notikušajām sabiedriskajām apspriešanām.

Sākotnējā Lubāna mitrāja jaunās apsaimniekošanas projektā dabas lieguma teritorijā bija plānots iekļaut arī daļu Bērzpils pagasta un pat Lazdukalna pagasta centru. Sabiedriskajā apspriešanā, kas Balvu novadā notika 1.februārī Bērzpilī, pret to stingri iebilda vietējie zemes un mežu īpašnieki, norādot, – ja tā notiks, tad saimnieciskajai darbībai daļā saimniecību tiks pārvilkts krusts, kas nozīmētu darbavietu likvidēšanu un bezdarba pieaugumu Latgalē.

Tiekoties novada pārstāvjiem, projekta virzītājiem un dabas speciālistiem Balvos, vēlreiz tika pārrunāti jautājumi, kas satrauc iedzīvotājus un pret ko viņi iebilst. “Mums bija gara saruna, kurā pārrunājām visus šos jautājumus, un pašvaldības un iedzīvotāju iebildumi attiecībā uz teritorijas paplašināšanu tika uzklauti. Tas tiks atspoguļots arī lieguma kartē. **Labā ziņā ir tā, ka lieguma teritorija netiks paplašināta.** Kad projekta virzītāji atsūtīs precizēto gala variantu, mēs nolēmām, ka organizēsīm izbraukuma Tautsaimniecības un vides komitejas sēdi. Brauksim uz Bērzpili un satiksimies ar iedzīvotājiem, lai skaidrotu situāciju,” informē novada domes priekšsēdētājs SERGEJS MAKSIMOVŠ. Turpinot tēmu, novada vadītājs piebilst, ka tagad vairāk raisās diskusija par to, ko varēs un ko nevarēs darīt mitrāja zonā. Piemēram, par meliorācijas grāvjiem – vai tos varēs tīrīt.

Balvu novada pašvaldības izpilddirektore DAINA TUTIŅA atgādina, ka tā bija runāts un plānots, – kad projekta virzītāji un dabas speciālisti apkopos iedzīvotāju un pašvaldību pretenzijas, viņi ieradīsies novados un tiksies ar vadību. Projekta virzītāji jau tikušies Madonas, Rēzeknes un Gulbenes pašval-

Foto - no (facebook.com)

Vairāk kā citugad. Lubāna mitrāja teritorija Bērzpils pagastā sniedzas līdz pat līcas tiltam. Kā stāsta Bērzpils pagasta pārvaldes vadītāja Biruta Bogdane, šopavasār upes teritorija ir applūdusi vairāk kā iepriekšējos gados. Klāni ir ūdenī. Pārvaldes vadītāja neņemās spriest, kas notiktu, ja mitrāja teritoriju paplašinātu, nojaucot dambjus. Ūdens plašumi, protams, ir acīm tīkama aina, taču ne saimnieciskajai darbībai. Bērzi, kas šosejas malā atrodas kādu gabaliņu tālāk uz Rēzeknes pusi, savulaik ir jau pārstādīti, bet nu ūdenī mirkst no jauna.

dībās, kur pārrunāti viņu teritorijās radušies problēmjautājumi.

“Arī tikšanās laikā Balvos mēs atkal izteicām savas pretenzijas un noprecizējām, vai mūsu teiktais ir ņemts vērā, – vai strīdīgās teritorijas tiešām neparādīsies lieguma kartē. Lai visi var skaidri saprast, kur un kas atrodas. Projekta virzītāji piekrita vēl precizēt tūrisma objektus gan uz kartes, gan aprakstā.

Kad viņi mums atsūtīs precizējumus, tad jautājums tiks skatīts Tautsaimniecības un vides komitejas sēdē, pēc tam novada domes sēdē. Tikai saņemot pozitīvu Balvu novada domes deputātu balsojumu, kā arī pārējo novadu, kas iesaistīti šajā jautājumā, atbalstu, projekta virzītāji varēs to iesniegt VARAM apstiprināšanai,” uzsver izpilddirektore.

Pētījums

Lāču populācija Latvijā nav apdraudēta

Brūnie lāči (*Ursus arctos*) visā Eiropas Savienībā, tostarp Latvijā, ir aizsargājami dzīvnieki. Savulaik no Latvijas izzuduši, taču pēdējos gados mērķtiecīgu un zinātniski pamatotu lēmumu un rīcības rezultātā, tostarp medību liegums, lāču populācija stabili atjaunojas, sasniedzot 60-70 īpatņu skaitu, – informē Dabas aizsardzības pārvaldes Komunikācijas un dabas izglītības nodaļas vadītāja Elina Ezeriņa.

“Vai lāči vēl nav manīti?” “Vaduguns” jautāja mednieku kolektīva “Bebrītis” medniekam VIESTURAM KOZLOVSKIM, kurš iepriekšējos gados sociālajos tīklos ap šo laiku publiskoja lāču pēdu nospiedumus, kas manīti medību kolektīva teritorijā. Mednieks zināja teikt, ka pagaidām lāču pēdas tiešām nav manītas, taču apstiprināja, ka pērn un aizpērn tās manītas vienā un tajā pašā datumā, proti, 1.aprīlī. Arī lāči, kā izrādās, mīl jokus. Turklāt viņiem labpatīk savas “vizītkartes” atstāt vietās, kas saistītas ar mežu vai viņu vārdu, kā: Lāčugabali, Lācupe, Dzeņulauza, Ozolsala.

Lāči ir visnesabiedriskākie plēsēji. Tie dzīvo vientuļi, komunicējot savā starpā, vien atstāj aiz sevis teritorijas iezīmēšanas liecības. Izņēmums ir pārošanās un mazuļu audzināšanas laiks. Pieauguša lāču tēviņa individuālā teritorija variē robežās no 500 līdz 1300 km², atsevišķos gadījumos sasniedzot pat 4000km². Mātišu teritorijas ir mazākas – no 130 līdz 780km². Turklāt lāči ir klejotāji – tie maina gan dzīves, gan mīgas vietas. Vērtējot lāčiem nepieciešamo dzīves telpu, aktīvo pārvietošanos un vientuļnieka dzīvi, Latvijā nav iespējams izveidot šīs sugas aizsardzībai atsevišķu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju ar nemainīgām robežām. Esošās aizsargājamās teritorijas ar lieliem purvu un mežu masīviem, piemēram, Ziemeļu purvi, Teiču dabas rezervāts, jau daļēji nodrošina lāčiem nepieciešamo dzīves

telpu. Te cilvēka klātbūtne ir ierobežota, taču dzīvnieku nevar ierobežot noteiktā telpā. Turklāt savvaļas dzīvnieki neievēro valsts robežas – Latvijā uzskaitīto lāču dzīves areāls var iesniegties gan Igaunijā, gan Krievijā.

Balstoties uz Igaunijas zinātnieku un dabas aizsardzības institūciju pieredzi, lāču mātes pamestu mazuļu glābšana nav rezultatīva, jo cilvēka izbaroti lāči pēcāk nevar kļūt par pilnvērtīgiem savvaļas dzīvniekiem. Izmaiņas uzvedības dēļ tie allaž atgriežas pie cilvēka barības meklējumos, apdraudot cilvēkus un to īpašumus. Šo apliecināja arī Latvijas pēdējo gadu pieredze ar diviem pusaugu lāčiem, kas izrādīja sugai netipisku uzvedību.

Savukārt lāču uzturēšana nebrīvī un nesamērīgi dārga. Veicot detalizētus aprēķinus, lācim nepieciešamā voljera izbūve, ietverot visas drošības un labturības prasības, izmaksātu apmēram 0,5 milj. eiro, papildu tai būtu nepieciešami arī lāča uzturēšanas – ēdināšana, veterinārija, dzīvnieku kopēja darbi u.c. – izmaksas 30 gadu garumā. Tā kā lāču populācija stabili pieaug, arī Igaunijā lāči nebrīvī netiek izauklēti.

Analizējot vēsturiskos datus un latviešu folkloru, redzams, ka lācis laiku laikos ir bijusi mūsu dabas sastāvdaļa. Pret lāci izjuta bijību un cieņu. Tam nav piedēvētas vilka un lapsas negatīvās īpašības, liecinot, ka vēsturiski sabiedrība ir pratusi sadzīvot ar šī dzīvnieka klātbūtni. Ņemot vērā lāču atgriešanos Latvijas mežos, arī mūsdienu sabiedrībai būs jāiemācās ar to sadzīvot, pārņemot pieredzi no Igaunijas, kurā lāču populācija ir stabila un desmitkārt lielāka par Latvijas lāču populāciju, sasniedzot pat 1000 īpatņu skaitu.

“Dabā ir gan cilvēki, gan dzīvnieki, un neizbēgama ir šo abu sugu sastapšanās. Lāči savas mīgas gadu no gada ierīko citā vietā, nav iespējams tās iepriekš identificēt un noteikt aizsardzības zonu – lāča mīga var būt gan uz valsts zemes,

gan privātpašumā, gan īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, gan ārpus tās,” skaidro pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta direktore Gita Strode.

Vēršam uzmanību, ka no ziemas guļas iztraucēta lācene, sargājot mīgu un mazuļus, var kļūt agresīva. Ikdienā lācis nav agresīvs, tas izvairās no sastapšanās ar cilvēku. Lai novērstu iespējamību par lāča viesošanos savā sētā, rūpīgi jāpārdomā komposta veidošanas vietas un atkritumu apsaimniekošana. Atkritumi jātur slēgtās tvertnēs, neradot situācijas, ka paši cilvēki provocē savvaļas dzīvnieku nākšanu sētās. Mežā atstāti ēdienu pārpalikumi vai lauku saimniecības meža tuvumā regulāri kaudzēs izbērti viegli pieejami augļi un dārzeņi var raisīt ne tikai lācim, bet arī citiem savvaļas dzīvniekiem pieradumu uztvert cilvēku sētas kā barības ieguves vietas.

Lai izvairītos no sastapšanās ar lāci:

- pastaigas laikā turies uz meža takām un ceļiem;
- ar savu uzvedību netraucē citus dabas baudītājus un meža iemītniekus, bet laiku pa laikam uzkāp kādam zaram, ierunājies vai iedziedies;
- rūpīgi vēro dabu sev apkārt, lai dzīvnieka klātbūtni varētu laikus pamanīt;
- ja mežā šķērso nepārredzamu vietu, tad pastiprināti liec manīt par savu klātbūtni.

Ja esi pamanījis lāci:

- netuvojies lācim, nemēģini to panākt vai aiztikt dzīvnieku vai tā mazuļus;
- iespējami ātri, bet neskrienot, dodies prom no tikšanās vietas;
- negriez lācim muguru – atkāpies at muguriski;
- uzvedies klusi, līdz dzīvnieks dodas savās gaitās.

Lappusi sagatavoja I.Zinkovska

Reģionālā konference Balvu novada lauksaimniekiem

Jāsaimnieko saskaņā ar savu pārliedību un varēšanu

Maruta Sprudzāne

Nesen Balvos notika plaši apmeklēts reģionālais seminārs par atbalsta maksājumiem 2023.gadā. Šis klātienē pasākums pulcēja ļoti daudz novada lauksaimnieku, jo cilvēki vēlējas dzirdēt jaunumus un skaidrojošu informāciju, kas viņiem turpmāk jāzina, lai pareizi kārtotu dokumentāciju, izvēloties sev pienākošos atbalsta maksājumu. Klātesošo vidū bija arī ekonomiste LIENE IVANOVA, vienlaikus arī zemnieku saimniecības "Dobenieki" īpašniece.

Kā, Jūsprāt, vērtējama šīs konferences kopējā noskaņa un lietderība?

– Lielā lauksaimnieku interese un apmeklētība jau vien liecināja, ka šo konferenci Balvos cilvēki gaidīja. Kāds jau iepriekš bija apmeklējis šādu pasākumu citos novados, citi informāciju klausījās pirmo reizi. Pirms šīs konferences apmeklēšanas pati biju iepriekš iepazīsinusies ar publiskajā telpā pieejamo informāciju – maksājumu nosacījumiem, lai būtu vieglāk sekot līdz klātienē prezentācijām. Man bija konkrēti jautājumi, uz kuriem guvu atbildes. Man šis pasākums noteikti bija noderīgs un izzinošs. Domāju, arī pārējie apmeklētāji, lai arī varbūt jutās apjukusi no lielā informācijas daudzuma, jau ir izstrādājuši provizorisko stratēģiju savai saimniecībai, ja ne gluži visam jaunajam plānošanas periodam, tad vismaz šim gadam. Domāju, ka šajā pavasarī noteikti jāriko vēl arī lokāli semināri pagastos, jo lauksaimniekiem būs radušies daudz jautājumu.

Cik viegli vai grūti ir uztvert jauno informāciju lauksaimniekiem?

– Protams, nevaru spriest par visiem lauksaimniekiem, jo katram ir cita pieredze un arī attieksme pret pārmaiņām. Pirmā reakcija visbiežāk ir noraidoša, bet mūsdienu pasaulē, ja paskatās citās jomās, arī notiek strauja digitalizācija, un, gribam vai negribam, mums jāmainās un jāiet līdz laikam. Jaunie nosacījumi projekta līmenī bija pieejami jau 2022.gada nogalē. Sākumā man šķita, ka atbalsta maksājumu saņemšana būs ļoti sarežģīta. Slikti arī tas, ka galīgie nosacījumi kļuva zināmi tikai ziemā, kad lauki bija uzarti un ziemāji iesēti. Daudziem šie apstākļi šogad liedz pieteikties kādam no brīvprātīgajiem pasākumiem, jo nevar izpildīt, piemēram, augsnes seguma procentus. Bet labi tas, ka daudzi brīvprātīgie pasākumi ir viengadīgi, un tas ļaus zemniekam pašam izvēlēties atbalsta maksājuma summu atbilstoši savai nozarei, saimniekošanas metodēm un prasmēm.

Ko teiktu par būtiskiem jauninājumiem – vai tie ir lietderīgi? Kā pašai tie patik?

– Pašlaik grūti spriest, kā jauninājumi darbosies praksē. Pirmais gads būs liels izaicinājums gan lauksaimniekiem, gan administrējošām iestādēm. Lielākā daļa mazo un vidējo lauksaimnieku līdz šim mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu uzskaiti veica papīra formātā. Tagad dati būs jāievada lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārvaldības sistēmā. Cik sapratu, tas gan nav obligāts nosacījums, ja nepiesakās konkrētām ekoshēmām. Tie, kas līdz šim ir izmantojuši digitālos rīkus, gatavojuši mēslošanas plānus programmās vai izmantojuši ārpalpojumu, vieglāk pielāgosies pārmaiņām. Pārējiem būs jāapgūst jaunas prasmes vai jāizmanto konsultanta pakalpojums. Cik lietderīgi būs šie jauninājumi, rādīs laiks. Daži nosacījumi man šķiet nepieņemami, bet konkrēti mūsu saimniecībā tādas situācijas nav, tāpēc grūti komentēt. Katram jāsaņem saskaņā ar savu pārliedību un iespējām. Visa pamatā jābūt aprēķiniem.

Kā patik jaunie termini, kas tagad jāiemācās un jālieto?

– Jaunajā Kopējās lauksaimniecības politikas Stratēģiskajā plānā ir daudz jaunu terminu. Galvenokārt tie saistīti ar videi un klimatam draudzīgu saimniekošanu. Vairākkārt lasot un klausoties atbalsta nosacījumus, jau sāku pierast pie tiem. Galvenais – saprast, ko tie nozīmē. Dažiem, kuriem lauksaim-

Pilna zāle. Informatīvo semināru Balvos apmeklēja vairāki simti lauksaimnieku. Bija aizņemtas visas vietas Balvu Kultūras un atpūtas centra lielajā zālē, un klausītāji izvietojās arī otrajā stāvā – balkonā un ložās.

Aktīvs lauksaimnieks

Zemkopības ministrija

Ja iepriekšējā gadā tiešo maksājumu summa pārsniedza 500 EUR, jāizpilda 1 no kritērijiem

Iepriekšējā gadā tiešo maksājumu summa nepārsniedza 500 EUR = aktīvs lauksaimnieks

NOSAKA LAD

- 1) Viena liellopu vienība uz 01.03.
- 2) Ir integrētās audzēšanas registrā uz 01.10., kultūraugi atbilst normatīvajiem aktiem
- 3) Ir Sēklaudzētāju registrā uz 01.10, un 1 lauku apskatē atzīts lauks
- 4) 1/3 no deklarētās LIZ uz 01.10 ir bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā
- 5) Vidējais standarta izlaides rādītājs ir vismaz 400 EUR/ha (nerēķina uz BVZ)

JĀSNIEDZ INFO

- 6) Viens algots darbinieks vai viena lauksaimniecības darbaspēka vienība (LDV) uz 100 ha (1 LDV = 520 stundas) | - 2023. gadā, ja LIZ <= 20 ha, pretendents = 1 LDV
- 7) Lauksaimnieciskās darbības izmaksas vismaz 120 EUR/ha

Foto - A.Kirsanovs

Kas ir aktīvais lauksaimnieks?

Par tādu uzskatāms tiešo maksājumu pretendents, kurš spēj izpildīt vismaz vienu no septiņiem kritērijiem. Aktīvā lauksaimnieka nosacījumu nepiemēro tiem, kuriem tiešo maksājumu kopsumma iepriekšējā gadā nepārsniedza 500 eiro.

✓ **Ar 2025. gadu spēkā stāsies vēl viena prasība jeb sociālā nosacījuma sistēma, tātad būs jābūt darba līgumiem un samaksātiem sociālajiem nodokļiem par darbiniekiem.**

niecība nav business, bet dzīvesveids, būtu jāpievērš uzmanība terminam "aktīvais lauksaimnieks" kritērijiem un savlaicīgi jāpadomā par izmaksu uzskaiti. Daudzi termini palikuši nemainīgi. Jāmācās būs daudz, – ne vien darboties ar mobilo aplikāciju un dažādām sistēmām datorā, bet jāapmeklē arī kursi, ja gribēs pieteikties noteiktiem atbalsta maksājumiem.

Kā spriežat, cik lielā mērā mūsu novada lauksaimnieki prot un izmanto jaunās tehnoloģijas un sistēmas, kādas viņiem piedāvā un ir pieejamas?

– Nākamajā plānošanas periodā vēl vairāk, nekā līdz šim, būs jāizmanto internets, mobilās aplikācijas, precīzās tehnoloģijas un pieteikšanās sistēmas. Katram lauksaimniekam šīs iespējas un prasmes ir atšķirīgas. Te nav runa par izglītības līmeni vai vecumu. Manā pieredzē ir bijuši, šķiet, mūsu laikme-

tam neticami gadījumi, kad uz lauka nav interneta pārklājuma, cilvēkam mājās nav datora, joprojām dažiem nav pat viedtālrunis. Ir lauksaimnieki, kuri neveic nekādu uzskaiti. Daži paši nekad un neko nav aizpildījuši elektroniskajā pieteikšanās sistēmā (EPS), viņiem vienmēr kāds ir palīdzējis. Savukārt tiem, kuri prot darboties ar modernajām tehnoloģijām, tas prasa daudz laika. Ikviens lauksaimnieks ir apbrīnojams, sīkst un gudrs cilvēks. Viņš spēj paveikt neiespējamo,

strādāt fiziski smagus darbus un pareizi pielietot mākslīgo intelektu savā saimniecībā. Daudzās saimniecībās ir tehnika un iekārtas, kas aprīkotas ar precīzajām tehnoloģijām. Man ir zināmi arī daudzi mūsu puses zemnieki, kuri jau vairākus gadus izmanto dažādas uzskaites programmas un tās veiksmīgi eksportē uz sistēmām.

Vai lauku konsultantiem tagad pavērsies plašāks darba lauks, lai palīdzētu lauksaimniekiem?

– Domāju, šis būs laiks, kad lauksaimniekam jāatrod sava "uzticības persona", ar kuru jāveido turpmākā sadarbība, ja vien pašam nav nepieciešamo zināšanu. Katram jādara tas, ko viņš vislabāk prot. Iespējams, būs pieprasīti vairāku jomu pakalpojumi – augkopības un lopkopības konsultācijas dažādu plānu sastādīšanā, arī konsultācijas ģeotelpisko pieteikumu aizpildīšanā, stratēģiskā plāna sagatavošanā, lai lauksaimnieks saprastu, kādas apmacības papildus jāapgūst, vai jaunā tehnoloģija būs rentabla un kādus vispār atbalsta pasākumus var saņemt. Nekad nav divu vienādu saimniecību, un katram lauksaimniekam ir sava situācija.

Kāda veida atbalsta maksājumu izmantojat pati savas lauku saimniecības attīstībai?

– Mums ar vīru ir konvencionāla augkopības saimniecība. Līdz šim esam saņēmuši platību maksājumus, arī dažus saistītos atbalsta veidus, izmantojuši valsts un ES investīciju atbalsta pasākumus. Par jauno plānošanas periodu ir provizorisks redzējums, bet joprojām tiek vērtēts, kas būtu izdevīgāk. Kādiem atbalsta veidiem pieteiksimies 2023.gadā, jau zinām. Nākamā gada plāna izstrādei vēl ir laiks līdz rudenim.

Satiec savu meistaru

Dāvanas spārnotajiem draugiem

Irēna Tušinska

1. aprīlī akcijas "Satiec savu meistaru" laikā pensio- nētais galdniekmeistars ULDIS GORBĀNS Balvu teritoriālās invalīdu biedrības (TIB) bērniem ar īpašām vajadzībām, viņu brāļiem un māsām ierādīja strazdu būrišu izgatavošanas mākslu. Kad kopīgiem spēkiem darbu paveica, Balvu pilsētā dzīvojošie putni kļuva par 13 jaunām mājvietām bagātāki. 10 būrišus bērni kopā ar meistar un viņa palīgiem uzstādīja kokos pie Balvu luterāņu baznīcas, bet trīs jaunas mājvietas strazdiem būs pieejamas Balvu Romas katoļu baznīcas teritorijā.

Balvu TIB priekšsēdētāja MARIJA DUĻBINSKA pastāstīja, ka putnu būrišu izgatavošana jau kļuvusi par tradīciju: "Darijām to arī pagājušajā gadā. Taču šoreiz bijām istā meistara darbnīcā un bērni redzēja istus meistara instrumentus un aparātus, strādāja pie ista darba galda." Lai gan vairāki mazie akcijas dalībnieki jau šo to zināja par putnu māju izgatavošanu, dažiem tā bija pirmā reize. "No sākuma bērni bija bīkli, bet, kad aprada ar instrumentiem, sākām būrišus ražot kā pa konveijeru. Darbs kūsāt kūsāja," priecājās Marija.

ANDRIS DUĻBINSKIS, kurš aktīvi piedalījās būrišu uzstādīšanā, būdams meža darbu speciālists, jau pamanījis atgriežamās zosu kāšus, gulbjus un dzērves. "Mazos putniņus gan ir grūtāk pamanīt," piebilda Andris. Taujāts, kāpēc cilvēkiem jāgādā putniem mājvietas, A. Duļbinskis skaidroja: "Putniem vajadzīgas mājas. Parasti viņi tās meklē kaut kur kokos, bet, kad aprada ar instrumentiem, sākām būrišus ražot kā pa konveijeru. Darbs kūsāt kūsāja," priecājās Marija.

ANDRIS DUĻBINSKIS, kurš aktīvi piedalījās būrišu uzstādīšanā, būdams meža darbu speciālists, jau pamanījis atgriežamās zosu kāšus, gulbjus un dzērves. "Mazos putniņus gan ir grūtāk pamanīt," piebilda Andris. Taujāts, kāpēc cilvēkiem jāgādā putniem mājvietas, A. Duļbinskis skaidroja: "Putniem vajadzīgas mājas. Parasti viņi tās meklē kaut kur kokos, bet, kad aprada ar instrumentiem, sākām būrišus ražot kā pa konveijeru. Darbs kūsāt kūsāja," priecājās Marija.

dzilnišiem – tiem izgatavo mazākus būrišus ar mazākām skrejām, lai strazds tur nevar iemitināties. Taisa būrišus arī pupukiem, pūcēm un citiem lieliem putniem. Bet būrītim jau šilti nepieliksi. Kas tajā iemitināsies, tas iemitināsies."

Savukārt ULDIS GORBĀNS sprieda, ka būrišus vispareizāk likt vecos kokos, kur putni parasti meklē dobumus. Vai tā ir egle, bērzs vai priede – neesot nozīmes. Taču debess puse gan ir svarīga. "Vislabāk putniem patīk austrumi, jo patīk rīta saule. Var likt arī dienvidaustrumos vai dienvidos. Jāstiprina trīs, četrus vai pat piecus metrus augstumā, lai cilvēki aiz ziņkārības tur neložņā. Ja būs acu augstumā, gribēsies taču ieskatīties iekšā," paskaidroja A. Duļbinskis. Bet U. Gorbāns piebilda, ka ne vienmēr iznāk tā, kā cilvēks iecerējis: "Pūcēm jātaisa būrītis ar lielu caurumu, bet tur var ielīst arī cauna, un būs tai laba maltīte." Lai gan visas bērnu izgatavotās mājviņas domātas strazdiem, viņš nevarēja solīt, ka visos iekārtos tieši šie putni.

Taujāta, kāpēc būrišus nolēma uzlikt baznīcas apkārtnē, M. Duļbinska atklāja, ka biedrībai izveidojusies cieša sadarbība ar luterāņu draudzes mācītāju Mārtiņu Vaickovski. Garīdznieks piekrita, ka sadarbība ar Balvu TIB ir ļoti veiksmīga: "Gribētu uzteikt Mariju, kura dara daudz laba sabiedrībai kopumā. Mums izveidojusies lieliska sadarbība, kopā palīdzam ne tikai invalīdiem, bet arī cilvēkiem, kuri nonākuši grūtā situācijā, strādājām arī ar bērniem. Man pašam ir pieci bērni, un viens no viņiem ir biedrībā. Divi dēli šodien aktīvi piedalījās darbnīcā – uztaisīja katrs divus būrišus. Tāpat arī meistars Uldis Gorbāns ir mūsu draudzes pērminderis."

12-gadīgais DANIELS AMANTOVŠ nebija nekāds iesācējs, jo putnu būrišus meistarēja jau pērn. Pūcēm apgalvoja, ka prot arī citus koka darbus, piemēram, uzmeistarot koka puķes vai Lieldienu zaķi. Daniels pārliecināts, ka ar nelielu palīdzību no malas tagad varētu izgatavot būrītī patstāvīgi. To, ka darboties ar elektriskajiem skrūvgriežiem, āmuriem un naglām labprāt mācās arī meitenes, pierādīja 9-gadīgā ESERALDA SILAUNIECE, kura uz meistardarbnīcu atnāca kopā ar brāļiem Andreju un Maksimu. "Lai gan iepriekš neko tamlīdzīgu nebiju

Foto - I. Tušinska

Piestiprina pats. Maksimam Kaško (foto) uzticēja godpilno pienākumu ar nelielu pieaugušo palīdzību pirmo reizi pašam piestiprināt vienu no būrišiem.

darijusi, man ļoti iepatikās koka darbi." Esmeralda ne tikai pati izgatavoja būrītī, bet palīdzēja arī brāļiem. Viņa neslēpa, ka vienīgās grūtības sagādāja skrūvēšana, jo elektriskais skrūvgriezis bija smags. Savukārt vislabāk Esmeraldai patika pavadīt laiku kopā ar citiem bērniem, jo tā bija pirmā reize pēc garās ziemas.

M. Duļbinska pārliecināta, ka aktivitātes lielākā vērtība ir bērniem sniegtā gandarījuma sajūta: "Tas ir prieks, ka viņi rūpējas par dabu, dara labu darbu. Viņi daudz ko arī iemācās no meistariem – precizitāti, uzmanību utt. Tāpēc šāda darbošanās ir ļoti vērtīga, un ceru, ka tā turpināsies vēl daudzus gadus." Viņa priecājās, ka, atšķirībā no citiem gadiem, kad savus darbus bērni ņēma līdzī uz mājām, izgatavotos putnu būrišus šoreiz uzdevināja pilsētai.

Bibliotēka savu nozīmi nezaudē

Patīk romāni ar vēsturiskiem notikumiem fonā

Maruta Sprudzāne

Grāmatu lasīšana diemžēl iet mazumā, taču bibliotēkas joprojām ir sabiedriski nozīmīgas, jo to pakalpojumi ir pieprasīti. To atzīst arī Viļakas bibliotēkas vadītāja RUTTA JEROMĀNE.

Palielinās elektronisko pakalpojumu klāsts, jo jāizdrukā dažādi pārskati, rēķini, jāpalīdz darboties ar internetbanku un tamlīdzīgi. Tie ir gados vecāki cilvēki, kuriem nav datoru un prasmes ar tiem rīkoties. Protams, iedzīvotāji ar savu vajadzību griežas arī klientu apkalpošanas centrā, bet, ja iespējams, palīdz arī bibliotēka. Vadītāja novērojusi, ka dažkārt cilvēkam saņemot vajadzīgo pakalpojumu šajā it kā digitalizētajā laikā tomēr ir apgrūtināts. Kāda sieviete vēlējusies samainīt nolietotās eiro banknotes. Atklājies, ka tuvākajās bankās – Alūksnē, Gulbenē vai Rēzeknē – nekur naudu samainīt nav iespējams. Jābrauc uz centrālo banku Rīgā, pirms tam internetā noskaidrojot adresi un arī transportu, kā tur nokļūt. Bet tas viss prasījis laiku un radījis satraukumu. Bijis gadījums, kad sieviete ar citu palīdzību beidzot atvērusi internetbanku, taču nav sapratusi, kā pēc tam rīkoties, nenoticis neviens pārskaitījums un banka kontu slēgusi. Acīmredzot vēl būs laiks un dzīvos paaudze, kuriem elektroniskie pakalpojumi būs neizprotama un sveša lieta.

Viļakas bibliotēkas pirmajā stāvā iegriežas cilvēki, lai palasītu vai izvēlētos arī izdevumus ņemšanai uz mājām. Periodisko izdevumu klāsts ir vismaz divdesmit nosaukumi. Grāmatas maksā dārgi, un par piešķirto finansējumu to iegāde nav pārāk plaša. Taču kārākie lasītāji var iepazīties arī ar jaunāko literatūru, dažkārt pagaidot rindā. Nav papildinājuma nozaru literatūrai, jo mazs pieprasījums. Arī tie, kuri lasa, priekšroku, kā liecina novērojais, dod *viēglāka* satura grāmatām. Cilvēkus saista romānu sižeti ar vēsturiskiem notikumiem fonā. Ir cilvēki, kuri meklē sev zināmas grāmatas, bet citi paļaujas uz bibliotēkas darbinieku ieteikumu, pasakot vien virzienu, kas viņus interesētu. Piesaistīt uzmanību palīdz

Foto - M. Sprudzāne

bibliotēkas tematiskās izstādes, akcentējot kāda aktiera vai citu sabiedriski nozīmīgu cilvēku vārdus viņu gadskārtās. Martā šāds stūrītis bija veltīts talantīgajai un skaistajai aktrisei Olgai Dreģei. Dažkārt izstādēs apmeklētāji ierauga pavisam senu literatūras vārdus, un viņiem tad gribas palasīt reiz bērībā vai skolas gados lasītu darbu. Reizēm izstādēm izvēlas citus interesantus motīvus, teiksim, dāmu romānus, darbus sarkanos vākos vai grāmatas ar puķu nosaukumiem. Tas arī palīdz radīt interesi. Reizēm bibliotēkas pakalpojumus izmanto pavisam neparastiem mērķiem. Nesen ienākuši jauni vīrieši, saistīti ar meža nozari, lai steidzami nosūtītu foto failus.

Bibliotēkas ikdienas dzīvi atsvaidzina arī citi notikumi – laiku pa laikam rīkotas tikšanās ar vietējiem literātiem, pasākumi pirmsskolas un skolas vecuma bērniem, tikšanās ar lasītāju klubu, kur darbojas gados vecākas kundzes.

Viļakas bibliotēkas vadītāja.

Rutta Jeromāne uzskata, ka bibliotēkai noteikti ir svarīga vieta sabiedrības dzīvē. Grāmatas un arī žurnāli maksā naudu, daudzi nevar atļauties tos pirkt. Bet bibliotēka piedāvā iespēju izvēlēties un lasīt. Viļakas bibliotēkas grāmatu fondu lasīšanai pārsvarā izmanto sievietes ap četrdesmit. Skumji, bet aktīvo lasītāju loks sarūk veselības problēmu dēļ, kad vairs *nerāda* acis.

Foto - M. Sprudzāne

Jaunumi.

Jaunākās grāmatas izliek atsevišķā plauktā, lai uzreiz būtu pamanāmas. Apmeklētājiem ir iespēja arī pašiem iet pie grāmatu plauktiem un izvēlēties sev interesējošu lasāmvielu.

Meklējam atbildi

Vai noteikumu neesamība netraucē policijas darbā?

Līdz administratīvi teritoriālajai reformai bija apstiprināti un atsevišķi izdalīti Balvu novada pašvaldības saistošie noteikumi, par kuru pārkāpšanu paredzēta administratīvā atbildība. Tagad tādu vairs nav. Vai to neesamība netraucē Balvu novada pašvaldības policijas darbā un sodīšanā par kādu pārkāpumu?

Lai noteikumi nedublētos ar likumu

Balvu novada pašvaldības Sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja ILUTA JAUNŽEIKARE skaidro, – pašvaldībā pašlaik nav spēkā saistošie noteikumi, kas paredz tieši administratīvo atbildību, jo 2020. gada 1. jūlijā spēkā stājās Administratīvās atbildības likums, kas jau paredz vairākus punktus, kas saistoši arī pašvaldībai. Tāpēc, lai saistošie noteikumi nedublētos ar šo likumu, netiek plānots izdot atsevišķus pašvaldības saistošos noteikumus, par kuru pārkāpšanu paredzēta administratīvā atbildība. “Tomēr arī citos atsevišķajos pašvaldības saistošajos noteikumos ir atrunāta attiecīgās nozares administratīvā atbildība. Piemēram, saistošo noteikumu “Par teritoriju kopšanu, ēku un būvju uzturēšanu Balvu novadā” IV sadaļā un saistošo noteikumu “Par reklāmu, priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu un citu informatīvo materiālu izvietojumu Balvu novadā” V sadaļā ir atrunāta administratīvā atbildība. Tāpat tas ir arī citos saistošajos noteikumos,” informē I. Jaunžekare.

To, ka atsevišķi izdalītu administratīvās atbildības noteikumu neesamība netraucē policijas darbā, uzsver arī Balvu novada pašvaldības policijas priekšniece RITA KRAVALE: “Pirms konkrētu saistošo noteikumu pieņemšanas tiek rūpīgi apskatīts, vai kādi ierobežojumi, vai citas normas jau nav iekļautas kādā no likumiem. Kā jau minēts, tas darīts ar mērķi, lai pašvaldības saistošie noteikumi nedublētos ar likumu. Iepriekšējos pašvaldības saistošajos noteikumos bija

atrunāti arī tādi punkti kā, piemēram, aizliegums sēdēt uz soliņu atzveltnēm. Tas ir sīkais huligānisms, par ko sods jau paredzēts Administratīvās atbildības likumā. Tāpat ir arī citos gadījumos. Līdz ar to atsevišķi izdalītu administratīvās atbildības noteikumu neesamība policijas darbā netraucē.”

Administratīvā komisija nav izskatījusi nevienu lietu

Tikmēr Balvu novada pašvaldības administrācijas juriskonsults JURIS ANNUŠKĀNS min faktu, ka, atbilstoši iepriekšējiem saistošajiem noteikumiem, kad tie vēl bija spēkā, Balvu novada Administratīvā komisija nav izskatījusi nevienu lietu. “Tātad tie netika piemēroti tajos punktos, kur pārkāpumus skata Administratīvā komisija. Iemesls tam vienkāršs – šie pārkāpumi, par kuriem var piemērot administratīvo sodu, ir izmēģināti pa citiem likumiem. Piemēram, vienā no iepriekšējo saistošo noteikumu punkstā “Pirotehnisko ierīču darbināšana nav atļauta novada pašvaldības teritorijā esošo daudzdzīvokļu māju pagalmos, Balvu pilsētas teritorijā, pagastu centros laikā no pulksten 23 līdz 7” minētais aizliegums ir iekļauts Pirotehnisko izstrādājumu aprites likuma 17. panta ceturtajā daļā, kurā pirotehnisko ierīču darbināšana daudzdzīvokļu māju pagalmos nav atļauta vispār. Tātad tas ir vēl stingrāks ierobežojums,” skaidro J. Annuškāns.

Ar visiem Balvu novada pašvaldības pieņemtajiem saistošajiem noteikumiem var iepazīties interneta adresē “www.likumi.lv” vai Balvu novada pašvaldības mājaslapā “www.balvi.lv”, sadaļā “Pašvaldība/Normatīvie akti/Saistošie noteikumi”.

Lasītājs jautā

Vai noteikumi aizliedz pavasara ugunsiskus?

Sākoties pavasarim, viens no aktuālākajiem jautājumiem ir teritoriju un ēku sakopšana, kas vienmēr iet roku rokā ar zaru un citu nevajadzīgu lietu dedzināšanu. “Vai šajā gadījumā ir izstrādāti attiecīgi pašvaldības saistošie noteikumi un vai tie paredz ugunsisku aizliegumu un dažādu grūžu dedzināšanu?” jautā lasītājs.

No drošības aspekta šo jautājumu uzsver arī Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests: “Nereti neuzmanība, nepareiza ugunsisku vietas izvēle, laika apstākļu neizvērtēšana un ugunsisku atstāšana bez uzraudzības izraisa plašākus ugunsgrēkus, kuru rezultātā nodeg ēkas un transportlīdzekļi. Īpaši piesardzība jāievēro vējainā laikā, jo vējš dzirksteles var aiznest lielā attālumā. Tām nokļūstot degspējīgos materiālos, var notikt aizdegšanās. Ja ugunsisku tomēr nepieciešams dedzināt, attālumus līdz ēkām, kokiem un transportlīdzekļiem jāizvēlas vairākas reizes lielāks, nekā bezvēja un lēna vēja gadījumā. Pirms ugunsisku kurināšanas arī jāpārlicinās, vai konkrētās pašvaldības saistošie noteikumi atļauj kurināt ugunsiskus. Ja tas aizliegts, par to var piemērot sodu.”

Balvu novada pašvaldības policija informē, ka saistošie noteikumi “Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Balvu novadā” nosaka, ka: atkritumu radītājam un valdītājam Balvu novada administratīvajā teritorijā aizliegts jebkādā veidā dedzināt sadzīves atkritumus. **Tomēr pieļaujama kaitēkļu bojātu zaru un augu sadedzināšana, ja tas netraucē apkārtējos cilvēkus un nerada draudus cilvēku dzīvībai un veselībai, videi, kā arī personas mantai.** Ja pašvaldība nav noteikusi laika posmu, kurā aizliegta bojātu zaru, lapu un augu daļu dedzināšana, tad, ņemot vērā Ministru kabineta noteikumus “Ugunsdrošības noteikumi”, Valsts meža dienests katru gadu nosaka ugunsnedrošo laika posmu un izsludina tā sākumu un beigas visā Latvijas teritorijā. Tā laikā nav atļauta jebkāda dedzināšana, izņemot tam īpaši paredzētas vietas.

Informē ugunsdzēsēji

Izveidojas piedūmums

29. martā pulksten 23.13 Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests (VUGD) saņēma izsaukumu uz Bērzpils pagastu, kur trīsstāvu dzīvojamās mājas pirmajā stāvā nepareizas apkures sistēmas ekspluatācijas rezultātā kāpņu telpā bija izveidojies piedūmums. Pulksten 00.04 darbi notikuma vietā tika pabeigti.

Palīdz putnam

29. martā ugunsdzēsēji glābēji palīdzēja putnam Balvos, kurš bija iestrēdzis lietus ūdens notekrenē. Putns tika atbrīvots un palaists brīvībā.

Deg motortelpa

27. martā pulksten 10.27 VUGD saņēma izsaukumu uz Raiņa ielu Balvos, kur dega vieglās automašīnas motortelpa 0,5 m² platībā. Ugunsgrēks tika likvidēts pirms ugunsdzēsēju glābēju ierašanās.

Deg būvgruži un atkritumi

24. martā ugunsdzēsēju glābēju palīdzība bija nepieciešama Briežuciema pagastā, kur dega būvgruži un sadzīves atkritumi 25 m² platībā. Izsaukums tika saņemts pulksten 23.12, bet likvidēts – pulksten 00.25.

Par kūlas dedzināšanu

VUGD atgādina, ka kūlas dedzināšana ir aizliegta, sodāma un bīstama!

“Lai gan daudzi kūlas dedzinātāji domā, ka viņi ugunsliedzības spēš kontrolēt, diemžēl ikgadējā skarbā statistika liecina pretējo. Proti, nodedzinātās ēkas un automašīnas, cietušie cilvēki un desmitiem hektāru izdegušās teritoriju platības uzskatāmi parāda, ka uguni nav iespējams kontrolēt. Tā ir bīstama un nesaudzē neko, ko savā ceļā sastop! Tāpat arī atgādinām, ka par kūlas dedzināšanu fiziskas personas var sodīt ar naudas sodu no 56 līdz 140 naudas soda vienībām (280 līdz 700 eiro). Savukārt par zemes neapsaimniekošanu un zāles nepļaušanu, lai novērstu kūlas veidošanos, fiziskajām personām var uzlikt naudas sodu no 28 līdz 140 naudas soda vienībām (no 140 līdz 700 eiro), bet juridiskajām personām – no 140 līdz 580 naudas soda vienībām (no 700 līdz 2900 eiro),” uzsver VUGD.

112 Zvani
kad jāsauc palīgā!

**Vienotais
ārkārtas notikumu tālrunis**

Tavs zvans sasniegs vajadzīgo palīdzības dienestu visā Latvijā!

- Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
- Valsts policija
- Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests
- Gāzes avārijas dienests

Informē CSDD

Darba laika izmaiņas aprīlī un maijā

APRĪLĪ

- 6. aprīlis (ceturtdiena): pirmssvētku diena; darba diena par vienu stundu īsāka; Balvu nodaļa strādā no pulksten 8.30 līdz 16.
- 7. aprīlis (piektdiena): Lielā piektdiena, brīvdiena.
- 8. aprīlis (sestdiena): strādā tās tehniskās apskates stacijas, kam sestdienas ir darba dienas; darba diena par vienu stundu īsāka; Balvu nodaļa slēgta.
- 9. aprīlis (svētdiena): Pirmās Lieldienas, brīvdiena.
- 10. aprīlis (pirmdiena): Otrās Lieldienas, brīvdiena.
- 30. aprīlis (svētdiena): strādā tehniskās apskates stacija Rīgā, Antenas ielā. Darba diena par vienu stundu īsāka. Balvu nodaļa slēgta.

MAIJĀ

- 1. maijs (pirmdiena): Darba svētki, brīvdiena.
- 2. maijs (otrdiena): darba diena; Balvu nodaļa strādā no pulksten 8.30 līdz 17.
- 3. maijs (trešdiena): pirmssvētku diena; darba diena par vienu stundu īsāka; Balvu nodaļa strādā no pulksten 8.30 līdz 16.
- 4. maijs (ceturtdiena): Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena, brīvdiena.
- 5. maijs (piektdiena): strādā tās tehniskās apskates stacijas, kam sestdienas ir darba dienas. Pārējām – brīvdiena; Balvu nodaļa slēgta.
- 6. maijs (sestdiena): strādā tās tehniskās apskates stacijas, kam sestdienas ir darba dienas. Pārējām – brīvdiena.

Balvu nodaļa slēgta.

- 7. maijs (svētdiena): strādā tehniskās apskates stacija Rīgā, Antenas ielā. Pārējām – brīvdiena.
- 13. maijs (sestdiena): pirmssvētku diena; strādā tās tehniskās apskates stacijas, kam sestdienas ir darba dienas; darba diena par vienu stundu īsāka; Balvu nodaļa slēgta.
- 14. maijs (svētdiena): Mātes diena, brīvdiena.
- 20. maijs (sestdiena): pārceltā darba diena no 5. maija (piektdienas); tehniskās apskates stacijas un klientu apkalpošanas centri strādā standarta (piektdienas) darba laiku; Balvu nodaļa strādā no pulksten 8.30 līdz 17.
- 27. maijs (sestdiena): pirmssvētku diena; strādā tās tehniskās apskates stacijas, kurām sestdienas ir darba dienas; darba diena par vienu stundu īsāka; Balvu nodaļa slēgta.
- 28. maijs (svētdiena): Vasarsvētki, brīvdiena.

Lappusi sagatavoja A. Ločmelis

Isumā

Atceļ avansa maksājumus no saimnieciskās darbības

Pašnodarbinātām personām vairs nebūs jāveic iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumi no saimnieciskās darbības. To noteic Saeimā 23.martā pieņemtie grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli". Izmaiņas piemēros ar šī gada 1.janvāri.

Ja nodokļa maksātājs jau būs veicis pirmo iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumu par 2023.gadu, kura termiņš ir 23.marts, tas parādīsies vienotajā nodokļu kontā kā nodokļa pārmaxsa, ja vien netiks novirzīts citu nodokļu maksājumu segšanai. Savukārt, ja avansa maksājums nebūs veikts, par šo maksājumu netiks aprēķināta nokavējuma nauda, noteic grozījumi.

Nodokļa maksātājs varēs arī izvēlēties veikt nodokļa avansa maksājumus tāpat kā līdz šim – jau taksācijas gada laikā. Iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, iepriekš veiktās nodokļa iemaksas tiks attiecinātas aprēķinātā nodokļa segšanai un būs jāveic mazāka iemaksa, nekā aprēķināts deklarācijā. Ja taksācijas gada laikā veikta iemaksa būs lielāka nekā aprēķinātā piemaksājama summa, papildus maksājums nebūs jāveic.

Līdz šim bija noteikts, ka pašnodarbinātās personas veic iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumus, savukārt Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomisko satricinājumu pārvarēšanai 2020., 2021. un 2022.gadā avansa maksājumus varēja neveikt vai veikt labprātīgi.

Likums grozīts, lai pašnodarbinātās personas savus finanšu resursus varētu maksimāli efektīvi izmantot savā saimnieciskajā darbībā, tostarp veiksmīgāk atgūties no ekonomiskajiem satricinājumiem, ko izraisījuši gan Covid-19 pandēmija, gan arī Krievijas uzsāktais karš Ukrainā, teiktis grozījumu anotācijā.

Paaugstinās personu ar invaliditāti asistentu un pavadoņu atlīdzību

No valsts budžeta finansētā asistenta un pavadoņa pakalpojumiem asistentu un pavadoņu atlīdzība ar 1.aprīli būs ne mazāka kā 5,11 eiro par vienu pakalpojuma sniegšanas stundu.

Attiecīgi valsts nodrošinātais finansējuma apmērs pašvaldības sociālajiem dienestiem par vienu asistenta pakalpojuma un pavadoņa pakalpojuma sniegšanas stundu ar 1.aprīli būs 5,37 eiro, kas ietver arī administrēšanas izmaksas 0,26 eiro apmērā. Administrēšanas izdevumi ir paredzēti 5% apmērā no kopējiem pakalpojuma izdevumiem, tādējādi tiek saglabāta tāda pati administrēšanas izdevumu proporcija, kāda tā bija līdz 2022.gada 31.decembrim.

To nosaka grozījumi Ministru kabineta noteikumos "Noteikumi par asistenta, pavadoņa un aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti", kas 21.martā pieņemti valdības sēdē.

Grozījumi noteikumos nosaka arī aprūpes pakalpojuma nepilngadīgām personām ar invaliditāti minimālās vienas stundas izmaksas 4,79 eiro apmērā. Faktisko aprūpes pakalpojuma vienas stundas izmaksu noteikšana ir pašvaldību kompetencē.

Informē "Sadales tīkls"

Pārliecinies, ka nedzīvo uz pulvermucas**Strāvas noplūdes automātslēdži – papildu drošības garants**

Lai arī elektrodrošības situācija Latvijā pakāpeniski uzlabojas, statistika vēl aizvien ir skaudra – ik gadu vairāki desmiti iedzīvotāju gūst elektrotraumas un ugunsgrēkos, ko izraisa bojāta elektroinstalācija vai elektroierīces, tiek nopostīti īpašumi.

Arī jaunākās AS "Sadales tīkls" aptaujas "Elektrodrošības indekss" dati liecina, ka vairāk nekā puse (53%) iedzīvotāju vismaz vienreiz sadzīvē ir guvuši elektriskās strāvas triecienu. Lai uzlabotu elektrodrošību mājoklī, iespējami mazinot elektrotraumu un iekšējā bojājumu izraisītu ugunsnelaimju risku, "Sadales tīkls" aicina iedzīvotājus izvērtēt strāvas noplūdes automātslēdžu uzstādīšanu savos īpašumos.

"Tie ir maldi, ka elektroierīces vai elektroinstalācijas bojājuma gadījumā parastie automātslēdži (drošinātāji jeb "korķi") spēj pasargāt mūs no elektrotraumām vai mūsu īpašumu no ugunsnelaimēm. To apliecina cietušo iedzīvotāju un nodegušo īpašumu statistika. Vienlaikus zinātne un tehnoloģijas attīstās, tostarp arī drošības jomā. Vairs ne jaunums, taču daudziem vēl aizvien nezināms produkts (elektroierīce), ir strāvas noplūdes automātslēdži, ko var uzstādīt papildu drošībai. Tie pašreiz uzstādīti vien nelielā skaitā mājokļu, kaut gan to izmaksas kopumā vērtējamas kā nebūtiskas attiecībā pret cilvēka veselību, dzīvību un arī īpašuma drošību," norāda "Sadales tīkla" Mācību centra elektrozinību mācību vadītājs ARTŪRS ŠMATS.

Kas ir strāvas noplūdes automātslēdži

Visiem zināmie klasiskie automātslēdži (sarunvalodā bieži saukti par "korķiem") nostrādā, kad tiek konstatēta iekšējā elektrotīkla pārslodze vai radies īssavienojums. Savukārt strāvas noplūdes automātslēdzis reaģē jau brīdī, kad fiksē nelielu elektriskās strāvas noplūdi, automātiski atslēdzot elektrības padevi visam īpašumam vai konkrētām telpu grupām. Respektīvi – tie mēra elektriskajā ķēdē ieplūstošo un izplūstošo elektrisko strāvu. Konstatējot noplūdi, strāvas noplūdes automātslēdzis nostrādā, atslēdzot sprieguma padevi.

Kādam nolūkam paredzēti strāvas noplūdes automātslēdži

Galvenā strāvas noplūdes automātslēdžu priekšrocība ir cilvēku un mājdzīvnieku pasargāšana no smagām un letālām elektrotraumām. Vienlaikus tie pasargā arī īpašumus – dzīvojamās mājas vai saimniecības ēkas – no ugunsnelaimēm. Piemēram, strāvas noplūdes automātslēdži atslēdz sprieguma padevi brīdī, kad mazs bērns kontaktligzdā ievieto svešķermeņi vai pieaugušais lieto elektroierīci ar bojātu izolāciju, tādējādi ļaujot izvairīties no dažādām elektrotraumām, tostarp ar letālām sekām.

Nereti strāvas noplūde var būt nemanāma un acīm neredzama. Piemēram, noplūdes avots var būt iekšējo elektroinstalāciju bojājumi – nama sienās (zem apmetuma vai ģipškartona). Arī bojājumi elektroierīcēs ne vienmēr ir

laikus pamanāmi. Faktiski strāvas noplūdes automātslēdža nostrāde, īpaši, ja tas notiek atkārtoti, var kalpot arī kā brīdinājuma signāls par bojājumu elektroinstalācijā vai elektroierīcēs.

Kā noskaidrot, vai īpašumā jau ir uzstādīti strāvas noplūdes automātslēdži

Strāvas noplūdes automātslēdžus no klasiskajiem automātslēdžiem vizuāli atšķir viena būtiska lieta – līdztekus pašam slēdzim tiem vienmēr ir arī papildus "testa" poga, kas nereti apzīmēta ar burtu "T". Šādas pogas mērķis ir nepieciešamības gadījumā veikt pašpārbaudi, lai pārliecinātos, ka slēdzis pilda savu funkciju. Testus var veikt paši iedzīvotāji. Testa jeb pašpārbaudes pogas nospiešana izsauks mākslīgu elektriskās strāvas noplūdi, kas momentāni atslēgs strāvas noplūdes automātslēdži, tādējādi tiks pārbaudīta korekta šī slēdža darbība. Eksperti aicina to darīt ne retāk kā reizi gadā.

Kā uzstādīt strāvas noplūdes automātslēdžus

Ideālā gadījumā strāvas noplūdes automātslēdžus būtu vēlams uzstādīt visam īpašumam. Taču, ja to nav iespējams paveikt uzreiz, vēlams sākt ar paaugstinātas bīstamības telpām, kas pakļautas augstākam mitruma līmenim vai ūdens tuvumam un tātad – arī lielākam riskam. Mitruma un ūdens dēļ divas elektronodrošākās telpas tipiskos mājokļos ir vannas istaba un virtuve. Savukārt privātmājās papildus šīm telpām strāvas noplūdes automātslēdžus noteikti būtu ieteicams ierīkot arī ārējai elektroapgādei, jo tā pakļauta laikpāstākļu ietekmei.

Lai veiktu strāvas noplūdes automātslēdžu uzstādīšanu, jāvērsas pie sertificēta elektriķa, kas ne tikai spēs veikt drošu un kvalitatīvu slēdžu uzstādīšanu vai nomaiņu, bet arī izvērtēs mājokļa elektroinstalācijas stāvokli un sniegs rekomendācijas.

"Sadales tīkla" elektrodrošības eksperts A.Šmats skaidro, ka visvienkāršāk strāvas noplūdes automātslēdžus būs iespējams uzstādīt īpašumos, kur elektroinstalācija atbilst jaunākajiem standartiem. Ja nekustamā īpašuma elektroinstalācijas nomaīņa īpašumā ir veikta pēdējo 20 gadu laikā, elektroinstalācijai vajadzētu būt atbilstoši.

Tāpat, izbūvējot īpašumā jaunu elektroinstalāciju, šo slēdžu uzstādīšanas izmaksas būs nebūtiskas. To cenas, salīdzinājumā ar klasiskajiem automātslēdžiem, palielinās kopējās izmaksas par dažiem eiro (gabalā). Turpretī mājokļos ar neatbilstošu un novecojušu elektroinstalāciju izmaksas būtiski pieaugs. Lai tehniski būtu iespējams uzstādīt strāvas noplūdes automātslēdžus, var nākties nomainīt visu elektroinstalāciju.

Alternatīvs pagaidu risinājums līdz strāvas noplūdes automātslēdžu uzstādīšanai

Veikalos pašlaik pieejami arī strāvas noplūdes automātslēdži, kas paredzēti izmantošanai kontaktligzdās.

Vizuāli tie atgādina sadalitājus jeb tautā tā dēvētos "zaglīšus", taču pilda drošības funkciju, kontaktam pievienojot elektroierīci. Šī var būt laba alternatīva, kamēr nav veikta strāvas noplūdes automātslēdžu uzstādīšana, piemēram, uzsākot pavasara dārza darbus. Svarīgi gan atzīmēt, ka šāda ierīce pasargās, ja īpašumam būs jaunākajiem standartiem atbilstoša elektroinstalācija.

"Nav noslēpums, ka dārzā elektrotehnikas izmantošana nereti saistītās ar paaugstinātu risku – ir bijuši gadījumi, kad, neapdomīgi lietojot augstspiediena sūkni, ūdens tiek iešļākts arī rozetēs. Tāpat ik gadu ir vairāki gadījumi, kad tiek sapļauts elektriskās plaujmašīnas vads. Šādos gadījumos kontakto ievietojamie strāvas noplūdes automātslēdži var pasargāt no elektrotraumām. Tā var būt praktiska un pārdomāta dāvana tuviniekiem," rekomendē A. Šmats.

Elektriskā strāva, atkarībā no tās stipruma, uz cilvēka ķermeni iedarbojas dažādi, tomēr tās rezultātā iespējams gūt ļoti smagas un pat nāvējošas traumas. Saskaroties ar strāvas triecienu, var notikt vieglāka vai stiprāka muskuļu saraušanās, samaņas zaudēšana, traucējumi sirdsdarbībā vai elpošanā, kā arī paralīzes vai nāves iestāšanās. Savukārt, neuzmanīgi rīkojoties ar elektroierīcēm, iespējams gūt arī apdegumus, neatgriezeniskus ādas bojājumus, acu traumas, kā arī kaulu lūzumus un sasitumus.

***Par aptauju:** AS "Sadales tīkls" aptauja "Elektrodrošības indekss" ir ikgadēja aptauja, kas ataino sabiedrības elektropratību. Tā veikta tiešsaistē 2022.gada nogalē sadarbībā ar pētījumu centru "Norstat". Aptaujā piedalījušies 1006 respondenti – Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 75 gadiem.

"Sadales tīkls" ik gadu rīko elektrodrošības kampaņas, lai skaidrotu sabiedrībai elektrodrošības prasību ievērošanas nozīmi, un dati liecina, ka elektrotraumu skaits pakāpeniski samazinās. Pērn elektrotraumas guvušas 30 personas, no kurām viens gadījums bijis ar letālām sekām, kamēr 2021.gadā – 56 un letālas sekas tika konstatētas sešos gadījumos. Mērķis ir turpināt informēšanas darbu, lai gan elektrotraumu, gan ar bojātu elektroinstalāciju saistītu ugunsgrēku skaits Latvijā turpinātu samazināties.

A.KOZLOVSKA, ārējās komunikācijas vadītāja

